

MARATHI

Paper III

मराठी

प्रश्नपत्रिका III

Time Allowed : 2½ Hours]

[Max. Marks : 200

सूचना :- या प्रश्नपत्रिकेत एकूण चार विभाग आहेत. चारही विभागांतील प्रश्नांची उत्तरे लिहिणे आवश्यक आहे. त्या त्या विभागामध्ये स्वतंत्र सूचना दिलेल्या आहेत.

विभाग I

सूचना :- पुढील प्रश्नांची उत्तरे प्रत्येकी 500 शब्दांत लिहा. प्रत्येक प्रश्नाला 20 गुण आहेत.

1. लेखकाच्या स्वातंत्र्याविषयीची तुमची कल्पना स्पष्ट करा.

किंवा

‘लोकप्रिय साहित्य’ ही संकल्पना सोदाहरण स्पष्ट करा.

2. 'माध्यमांच्या स्फोटाने वाचनसंस्कृतीसमोर प्रश्न उभे केले आहेत.' चर्चा करा.

किंवा

वाङ्मयीन नियतकालिकांचे साहित्यव्यवहारातील स्थान स्पष्ट करा.

AUG - 01311/III

विभाग II

सूचना :- या विभागात 5 ऐच्छिक पर्याय आहेत. त्यांपैकी कोणताही 1 पर्याय निवडून त्यांतील सर्व (तीनही) प्रश्न सोडवा. प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर 300 शब्दांत लिहा. प्रत्येक प्रश्नाला 15 गुण आहेत.

ऐच्छिक पर्याय I

लोकसाहित्य

3. 'फोकलोअर' आणि 'फोकलिटेरेचर' यांतील फरक सांगा.
4. लोकसाहित्याचा विविध सामाजिक शास्त्रांशी असणारा संबंध उलगडून दाखवा.
5. 'धनगरांचे सुंभरान' किंवा 'कलगीतुन्याचा भेदिक फड' यांची ओळख करून द्या.

किंवा

ऐच्छिक पर्याय II

तौलनिक साहित्याभ्यास

3. "विभिन्न साहित्यांतील साम्यवैषम्याचा शोध म्हणजे तौलनिक साहित्याभ्यास." या विधानाची चर्चा करा.
4. तौलनिक साहित्याभ्यासातील संस्कृतिसापेक्षतेचे वाढते महत्त्व वर्णन करा.
5. "भारतीय साहित्य हे एखाद्या पुष्पगुच्छप्रमाणे मानले पाहिजे." या विधानाचे मर्म स्पष्ट करा.

किंवा

ऐच्छिक पर्याय III

स्त्रीवादी साहित्याभ्यास

3. स्वतंत्र भारतीय स्त्रीवादाची आवश्यकता आहे, असे तुम्हास वाटते का ? सकारण लिहा.
4. "स्त्रियांच्या कवितेने मराठी कवितेचे विश्व समृद्ध केले." — विवेचन करा.
5. 1975 नंतरच्या स्त्रियांच्या कादंबरीलेखनावर स्त्रीवादी विचारसरणीचा प्रभाव कसा दिसतो ? — विस्तारपूर्वक लिहा.

किंवा

ऐच्छिक पर्याय IV

ग्रामीण साहित्य

3. “ग्रामीण साहित्यावर नागरी साहित्यातील संकेतांचा प्रभाव आरंभापासून आढळतो.” चर्चा करा.
4. ग्रामीण कादंबरीच्या वाटचालीचे प्रमुख टप्पे सोदाहरण लिहा.
5. ग्रामीण कथेच्या तुलनेत ग्रामीण कवितेची निर्मिती फारच कमी प्रमाणात झाली, असे तुम्हांस वाटते का ? – सकारण लिहा.

किंवा

ऐच्छिक पर्याय V

दलित साहित्य

3. “दलित साहित्य हे परिवर्तनवादी चळवळीचे साहित्य आहे”, या मताची चर्चा करा.
4. दलित कवितेच्या वाटचालीतील महत्त्वाचे टप्पे अधोरेखित करा.
5. दलित स्त्रियांच्या आत्मकथनांचे विविध विशेष साधार स्पष्ट करा.
3. _____

विभाग III

सूचना :- पुढील प्रश्नांची उत्तरे 50 शब्दांत लिहा. सर्व प्रश्न आवश्यक. प्रत्येक प्रश्नाला 10 गुण आहेत.

6. महानुभावीय गद्याची ठळक वैशिष्ट्ये सांगा.

7. मराठी कथावाङ्मयाच्या विकासातील महत्त्वाचे टप्पे लिहा.

10. साहित्याच्या भाषेचे वेगळेपण कोणकोणत्या गोष्टीत आहे ?

11. कथा आणि कादंबरी या साहित्यप्रकारांमधील वेगळेपण नोंदवा.

विभाग IV

सूचना :- पुढे दिलेला उतारा वाचून त्यावरील प्रश्नांची प्रत्येकी 30 शब्दांत उत्तरे लिहा. प्रत्येक प्रश्नाला 5 गुण आहेत. सर्व प्रश्न आवश्यक.

रसास्वादाचा गाभा हा वस्तूच्या सौंदर्यरूपाचा आस्वाद घेणे हाच असतो हे एकदा निश्चयाने ओळखले व पाळले म्हणजे मात्र या इतर सर्व अंगांचे महत्त्व निराळ्या तऱ्हेने ध्यानात येते. आपण प्रथम पाहिले की, कलाकृतीचा रसास्वाद हा कलाकृती व रसिक यांच्यातील संवाद असतो, आणि त्याची गुणवत्ता जितकी कलाकृतीच्या संपन्नतेवर अवलंबून असते तितकीच रसिक-व्यक्तिमत्त्वाच्या संपन्नतेवरही. रसिक हा जितका अधिक संवेदनाक्षम, अधिक जाणकार, तितका त्याचा कोणत्याही नवीन कलाकृतीचा अनुभव अधिक संपन्न. त्याने अनेक कलाकृती सातत्याने पाहिल्या असल्या, त्यांच्या निर्मितिक्रियेची त्याला जाण असली, तिच्या साधन-माध्यमांची त्याला माहिती असली व त्याने स्वतः ही हाताळलेली असली, तत्कालीन सामाजिक घडामोडींचा कलावंताच्या व्यक्तिमत्त्वावर होऊ शकणारा परिणाम त्याला ज्ञात असला, एखाद्या कलावंताच्या कृतीचा रसास्वाद घेताना इतर समकालीन कलावंतांच्या कृतीही त्याच्या परिचयाच्या असल्या, कलाजाणिवेचे त्याचे क्षितिजच असे विशाल असले, तर अर्थातच तो कलानुभवात श्रीमंत असतो. आणि असा श्रीमंत रसिक एखाद्या नवीन कलाकृतीचा आस्वाद घेतो त्या वेळी त्याच्या सहवासाने कलाकृतीही श्रीमंतच होते. असे रसिक हे घरंदाज रसिक असतात. फ्रेंच कवी व्हालेरी याने अशा रसिकवरांची फार तारीफदारी केली आहे. तो म्हणतो : “कलाकृती वाखाणली गेली हे महत्त्वाचे नाही; ती कुणी वाखाणली हे महत्त्वाचे. ज्याची रसिकता मी मानतो अशाने एखाद्या कवितासंग्रहाची प्रशंसा केली की मी तो वाचणारच ! समाजातील असे रसिकजन कोणती पुस्तके वाचतात, कोणत्या कलाकृती पाहतात, कोणते संगीत आवर्जून ऐकतात, यावर त्या त्या काळातील कलाकृतिविषयक जाणच अवलंबून असते. रसास्वादाचीही तपश्चर्या असते आणि ती हीच.”

भाषा या साधनाच्या द्वारे केलेली जीवनानुभवाची सचेतन नवरचना म्हणजे वाङ्मयीन कलाकृती. कलाकृतीचा अनुभव हाही जीवनानुभवच आहे. रसास्वाद घेताना, तो शब्दांद्वारे व्यक्त करताना रसिक खरोखर काय करीत असतो ? कलाकृतीचे घटक, त्यांचे परस्परसंबंध, व त्या सर्वांतून जाणवलेली पूर्णाकृती यांच्या द्वारे आलेल्या विशिष्ट अशा जीवनानुभवाची पुनःसौंदर्य-प्रत्यय येईल अशी बंदीश तो करीत असतो. चांगला रसास्वाद ही एक नवनिर्मित कलाकृतीच असते. तिचा ‘आस्वाद’ घेणाऱ्या रसिकाला ज्या कलाकृतीचा तो रसास्वाद असतो तिच्या अंतरंगाची सखोल जाण तर येतेच, पण पुनः एक सौंदर्याकृती अनुभवल्याचा प्रत्ययही येतो. सखोल अनुभवाची, सचेतनतेची, रचनेची जी जी अपेक्षा कलाकृतीकडून आपण करू ती तो रसास्वादही पुरी करतो. याकरिता रसास्वाद घेणाऱ्या रसिकाला कलाकृतीची खोलवर ओळख पटावी लागते, तिचे अंगांग ओळखावे लागते, तिच्याशी सतत नाते जुळवीत रसास्वाद शब्दांतून साकार करावा लागतो. चांगल्या रसास्वाद-लेखनात ह्याची प्रतीती येते.

अशी रीतीने कलाकृतीच्या रसास्वादाचा हा विचार रसास्वाद हीही एक कलाकृतीच असते या जाणिवेशी येऊन थांबतो !

15. रसास्वादाची गुणवत्ता कोणकोणत्या घटकांवर अवलंबून असते ?

16. घरंदाज रसिकाचे विशेष सांगा.

17. रसास्वाद घेताना रसिक नेमके काय करीत असतो ?

18. चांगल्या रसास्वादाच्या लेखनात कशाकशाची प्रतीती येते ?

19. प्रत्येक रसास्वाद हीही एक कलाकृतीच असते असे का म्हटले जाते ?

AUG - 01311/III

ROUGH WORK

AUG - 01311/III

ROUGH WORK

AUG - 01311/III

ROUGH WORK